

3 pav. Šurfas 8 iš PV. M. Mockaus nuotr.

Fig. 3. Test Pit 8, as seen from the SW.

tūriniai sluoksniai. Perkasoje aptikta duobė, užpildyta nugriautų pastatų griuvenomis. Duobė iškasta ir užpildyta po II Pasaulinio karo valant miestą. Po XX a. sluoksniais aptiktas 10–20 cm storio pilko smėlio su griuvenomis ir degėsiais sluoksnis, kuriame rasta XVIII a. II pusės – XIX a. radinių – glazūruotų dekoruotų lėkščių ir puodynių šukių, stiklinių dirbinių duženų, kaolino pypkių kotelių bei galvučių ir gyvūnų kaulų. Sluoksnio viršutinė riba žemėja R–V kryptimi. R aikštės dalyje jis atidengtas 50 cm gylyje, o V – 1,2 m gylyje. Šurfuose 4, 8, 9 ir 10, apie 1–1,3 m gylyje fiksuotas 25–30 cm storio juosvo durpingo smėlio sluoksnis – buvęs žemės paviršius, kurį dengia 10–25 cm storio gelsvo smėlio sluoksnis. Šurfe 8, durpingo smėlio sluoksnyje (3 pav.) rasta lipdytos lygiosios keramikos, datuojamos I tūkst. pr. Kr. – II tūkst. po Kr. pradžia. Įžemis – rupus rusvas–rausvas smėlis, šurfuose ir perkasoje pasiektas 0,6–1,8 m gylyje.

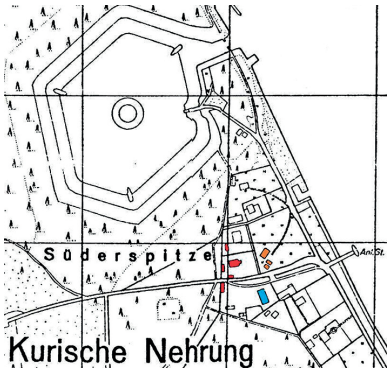
The Investigation of Shelters in a Square on Bokštų Street in Klaipėda

In 2018, a field evaluation (eleven 2 x 1 m test pits and one 5 x 1 trench, a total of 32 m^2) was conducted in a square, which was created in the N part of Klaipėda at the turn of the 19th century and named *Ferdinands Platz* (Fig. 1) During it, the remains of two Second World War shelters were unearthed (Fig. 2). Second half of the 18th–20th-century cultural layers with contemporaneous finds were recorded at the investigated sites and sherds of hand built pottery smooth dating to the 1st millennium BC – early 2nd millennium AD were found in Test Pit 8 (Fig. 3).

Klaidas Perminas

Kopgalio kaimo vietos tyrimai

2018 m. birželio 21–26 d. vyko žvalgomieji tyrimai Kopgalyje (Klaipėda, Smiltynės g. 3), buvusio Kopgalio kaimo vietoje. Tyrimų tikslas buvo lokalizuoti vieno iš Kopgalio kaimo pastatų, pažymėtų 1942 m. miesto plane (1 pav.), pamatų kampus ir pagrindinio įėjimo pastato

1 pav. Kopgalio kaimas 1942 m. miesto plano fragmente. Raudona spalva pažymėti 2012 m. tirti pastatai, mėlyna spalva – 2016 ir 2018 m. tirtas pastatas, oranžine spalva – 2017 m. tirti pastatai. Planas iš LJM rinkinio.

Fig. 1. The village of Kopgalis on a fragment of the 1942 city plan. Buildings surveyed in 2012 are marked in red, the building in 2016 and 2018 in blue, and the building in 2017 in orange.

2 pav. Pastato PR kampas šurfe 4. Raudona linija pažymėtas XVIII a. kultūrinis sluoksnis. K. Permino nuotr.

Fig. 2. Test pit 4. The building's SE corner. The 18th-century cultural layer is marked in red.

3 pav. Spėjama įėjimo į pastatą vieta šurfe 5. K. Permino nuotr.

Fig. 3. Test pit 5. Presumed entrance.

R fasade vietą. Atidengus pamatų kampus, siekta nustatyti tikslų pastato perimetrą bei patikslinti jo orientaciją.

Rašytinių šaltinių duomenimis, Kopgalio teritorijos apgyvendinimas prasidėjo tik XIX a. pirmoje pusėje. Istoriografijoje nusistovėjusi nuomonė, jog iki XIX a. Kopgalio apgyvendinimą stabdė nepalankios gamtinės sąlygos – būsimo Kopgalio kaimo vietoje (dabar tai teritorija tarp Lietuvos jūrų muziejaus kasų ir etnografinės žvejo sodybos Š–P kryptimi bei tarp Kuršių marių ir miško V–R kryptimi) pirmosios sodybos atsirado apie 1830 m. Kaimo raida nebuvo sparti: 1830 m. kaime buvo 7 gyvenamieji namai, 1848 – 5, 1861 – 6, 1871 – 8, 1885 – 9 namai. Gyventojų skaičius kaime priklausė nuo apželdinimo, balasto krovos ir kitų darbų gausos. Nuo amžių sandūros Kopgalio kaimo pastatai pritaikomi pramogų ir kurortinei veiklai: išdygsta naujų mažų pastatėlių – vasarnamių, renovuojami senieji gyvenamieji pastatai: praplečiami pristatant verandas ir mažus kambarėlius poilsiautojams. Šį procesą atspindi 2012, 2016–2018 m. tyrimų medžiaga (*ATL 2017 metais*, 2018, p. 625–629). Prieš II Pasaulinį karą Kopgalyje buvo gal 24 pastatai. Iki 1944 m. pabaigos iš kaimo pasi-

traukė visi gyventojai. Po karo Kopgalis pateko į griežto režimo pasienio zoną. 1948–1954 m. kaime ėmė kurtis civiliai. Naujieji gyventojai gyveno tik šia diena – įsikūrę vienoje apleisto pastato dalyje, žiemą sukūrendavo kitą. Kai užimtą namą nuniokodavo, persikeldavo į mažiau apleistą. Taip išnyko dauguma prieškarinio Kopgalio pastatų.

Rašytinių šaltinių apie 2016 ir 2018 m. tirtą pastatą nėra. Jo egzistavimo pradžia ir pabaiga apytiksliai nustatyta remiantis kartografine medžiaga (pastatas greičiausiai statytas 1905–1911, o sunyko 1947–1958 m.). Yra išlikusi viena pastato nuotrauka, saugoma Lietuvos jūrų muziejaus fonduose (*ATL 2017 metais*, 2018, p. 626, 2 pav.).

2018 m. iškasti 5 šurfai – 4 (1–4) 3x3 m dydžio ir vienas (5) 3x2 m dydžio. Iš viso ištirtas 42 m² plotas. Šurfai 1–4 buvo skirti pastato kampų lokalizavimui, šurfas 5 buvo skirtas lokalizuoti įėjimo į pastatą vietą. Tyrimų metu lokalizuoti visi 4 pastato kampai (2 pav.), apskaičiuotas pastato ilgis ir plotis (19,2x9,4 m). Ties vieta, kur turėjo būti įėjimas, aptikta stambokų akmenų koncentracija. Akmenys kloti stengiantis sudaryti tiesias linijas (3 pav.). Kultūrinio sluoksnio storis tyrimų vietoje – iki 1,65 m.

5 pav. XVIII a. radiniai iš šurfo 4. K. Permino nuotr.

Fig. 5. 18th-century artefacts from test pit 4.

4 pav. Akmeniniai radiniai. K. Permino nuotr.

Fig. 4. Stone finds.

6 pav. XX a. I pusės radinių pavyzdžiai. K. Permino nuotr.

Fig. 6. Examples of artefacts from the first half of the 20th century.

Tyrimų metu surinkta 215 radinių (4–6 pav.), dauguma jų – vėlyvi, datuotini XX a. ir susiję su tirto pastato bei Kopgalio kaimo gyvenimu. Radiniai yra iš vokiškojo (pvz., Trečiojo Reicho pfenigių moneta), lietuviškojo (pvz., acto esencijos buteliuko su lietuviškais užrašais šukė) ir tarybinio (pvz., nerūdijančio metalo 10 kapeikų vertės šakutė) laikotarpių. Tyrimų metu rasta 40 akmeninių (visi, išskyrus vieną – titnaginiai) radinių su utilizacijos požymiais. Tarp jų yra 5 skaldytiniai ar jų dalys, 3 gremžtukai, 3 grąžteliai, vienas grandukas ir vienas kirvis. Šie radiniai datuotini neolito pabaiga – bronzos amžiaus pradžia. Šurfe 4 įsigilinta žemiau pamatų apačios ir 1,2–1,4 m gylyje nuo žemės paviršiaus aptiktas intensyvus kultūrinis sluoksnis su XVIII a. radiniais – butelių ir keramikos šukėmis, kaolino pypkių kotelių fragmentais ir viena galvute, valgomosios austrės kriaukle.

The Investigation of the Former Village of Kopgalis

In 2018, a field evaluation was conducted at the site of the former village of Kopgalis (Smiltynės St. 3, Klaipėda) in the N part of the Curonian Spit. The main aim of the investigation was to locate the four corners and entrance of a village building that had been excavated in 2016 (Fig. 1). Five test pits (four 3 x 3 m and one 3 x 2 m) were excavated and 42 m² were surveyed (Fig. 2–3). According to historical sources, the village began to be settled in the 1830s. The finds from 2016–2017 and the latest excavation show that this site was first inhabited in the late in the Neolithic–early Bronze Age and resettled in the 18th century. Other finds come from the 20th century and are related to the activities of Kopgalis village during the German, Lithuanian, and Soviet periods (Fig. 4–6).

Gediminas Petrauskas,
Vykintas Vaitkevičius

II Pasaulinio ir Lietuvos partizaninio karų vietų žvalgymai Jurbarko, Kauno ir Radviliškio rajonuose

2018 m. rugpjūtį–spalį LLKĮS žvalgė II Pasaulinio ir Lietuvos partizaninio karų vietas Jurbarko ir Kauno rajonuose, be to, kartu su PKI surengtos septintosios pilietinės jaunimo vasaros stovyklos „Laisvės kovų atmintis“ metu tęsė žvalgymus Balandiškio apylinkėse (Radviliškio r.) (*ATL 2012 metais*, 2013, p. 642–651; *ATL 2013 metais*, 2014, p. 482–489; *ATL 2014 metais*, 2015, p. 587–592; *ATL 2015 metais*, 2016, p. 498–510; *ATL 2016 metais*, 2017, p. 441–450; *ATL 2017 metais*, 2018, p. 641–653; *ATL 2017 metais*, 2018, p. 653–656). Iš viso ekspedicijos metu žvalgyta 10 vietovių. Jų koordinatės nurodytos LKS 94 sistemoje.

Lapgirių miške (Jurbarko r., Girdžių sen.) toliau ieškota Lietuvos partizano Petro Stankaus-*Gruodžio* (1918–1951) palaikų užkasimo vietos (*ATL 2017 metais*, 2018, p. 646). Akstiną tęsti paieškas suteikė gauta Lietuvos partizanų įamžintojo ir atkurto Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio Kęstučio apygardos vado Vlado Meškausko-*Karoso* (1929–2015) parengtos biogramos kopija. Dėmesį atkreipė užuomina biogramoje, kad P. Stankaus palaikai užkasti Lapgirių miško P pakraštyje, ant Mėlinio intako kalvelės.

Ekspedicijos metu Lapgirių miško P pakraštyje, 23, 24 ir 28 kvartaluose, ties Mėlinio upeliu iššvalgyti 3 ruožai. Kaip ir ankstesniais metais archeologiniai žvalgymai buvo pagrįsti pasakojimu, pagal kurį P. Stankaus sesuo Monika Stankutė-Stoškienė ir netikras pusbrolis Zenonas Dirginčius partizano palaikus užkasė